

אלעזר זעירא הוה סיים מסאני אוכמי וקאי בשוקא דנהרדעא אשכחוהו דבי ריש גלותא וא"ל מאי שנא הני מסאני אמר להו דקא מאבילנא אירושלים אמרו ליה את חשיבת לאיתאבולי אירושלים סבור יהורא הוה אתיה וחבשוה אמר להו גברא רבה אנא אמרו ליה מנא ידעינן אמר להו או אתון בעו מינאי מילתא או אנא איבעי מינייכו מילתא אמרו ליה בעי את אמר להו האי מאן דקץ כופרא מאי משלם אמרו ליה משלם דמי כופרא והא הוה תמרי א"ל משלם דמי תמרי אמר להו והא לאו תמרי שקל מיניה אמרו ליה אימא לן את אמר להו בששים אמרו ליה מאן אמר כוותין אמר להו הא שמואל חי ובית דינו קיים שדרו קמיה דשמואל אמר להו שפיר קאמר לכו בששים ושבוהו.

בבא קמא דף נט ע"ב

רפ"י

מסאני אוכמי – מנהג אכלים: כופרא – צהמים ככוסר צעננים: דמי כופרא – אינו כלום לימכר עכשיו: והא הוה תמרי – לאחז זמן: בששים – עם הקרקע דהכל בכלל שהקונה קרקע בפירוטה נותן עיניו קאת בשבח של אחר זמן:

הקדמה: צפיית ישועה, ואבל על החסרון, יחד עם הכרת הערך של ההווה

ו החסרון והשלמות הנם שני צדי השתלמות. ההליכה מחיל אל חיל מניחה בקרבה את המעלה המושגת כבר, בתור ציור של שלמות שכבר הושגה, ואת החסרון, המצביע על כך שיש עוד דרך ארוכה כדי להגיע אל שלמות יותר גדולה. השלמות שהושגה כבר, אף על פי שהיא חלקית ואינה שלמה באמת לעומת הגודל הצפוי לעתיד, מכל מקום היא מקור לשמחה כפי מה שהיא עכשו, ו"לא עליך המלאכה לגמור". החסרון לעומת מה שצריך להיות הינו מקור לרצינות, כובד ראש של השקעת כוחות, למען ההתעלות המתמדת שצריכה להיות, "ולא אתה בן חורין ליטול ממנה". האבלות, לעומת אלו, באה במקום שיש מדרגה או ענין גדול שהיה כבר, אינו עכשו אבל עתיד לשוב, כי אי אפשר בלתי, ו"חדש ימינו כקדם". האבלות היא על החסרון המורגש לעומת מדרגת חיים שכבר היתה במידה מסוימת והלכה מאתנו, "מפני חטאינו גלינו מארצנו". אמנם גם בגלותנו לא עזבנו ד', ו"עמו אנכי בצרה", אך ברור שאי אפשר להתנחם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בלבד לעומת "הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו". לכן אף על פי ששכינה בגלות ולא פסקה מישאל, אף על פי ששכינה בבי כנישתא דשף ויטיב בנהרדעא¹, מכל מקום גם אז עיקר הערך הנצחי בא ממה "שעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל"². ויחד עם הכרת הטוב שיש במדרגת החיים של קדושה בכל דור ודור, צריכה לבוא הכרת החסרון והשאיפה לעתיד גדול שצומח ויצמח עוד. באמת אדרבה! לעומת הגודל האמתי של מדרגת השראת שכינה שבבית המקדש שהיתה כבר ולעומת המדרגה היותר גדולה העתידה להיות, הרי כל לובן וטוהר, כל עבודת ד' שיש בזמן גלות, הלוא אוכמא הוא לעומת האור הגדול שמתחדש ויתחדש על ציון. אך אין גוזרים גזירה על הצבור אלא אם כן יכול לעמוד בה³, ואין הצבור יכול לעמוד בציור של קטנות הופעת הקודש בגלות לעומת אמתת הופעתה בגאולה, כי ציור זה יגרום לייאש את לבו מכל עמלו שצריך לו בהווה, שגם הוא באמת יקר ובעל ערך. לכן מדויק הוא המשקל הנותן לגזור על הצבור לנהוג אבלות על חורבן ירושלים ובית המקדש, חמדת ישראל, אך רק במידה מצומצמת יחסית, לעומת גודל ההפסד, כדי שלא תמעיט את ערך העבודה בהווה עד כדי ביטולה, חלילה. כי דוקא בתוך הפנים הזעירות של היהדות המעשית והלימודית גנוזה⁴ העוצמה הגדולה של שלמות החיים, ואין לזלזל בה כי הוא זה, אפילו כאשר כבר החלו פעמי גאולה⁵.

היחידים, לא כלל ההמון שאינם יכולים לעמוד בגזרה, הם יוכלו שאת גם את עול האבלות כפי המידה האמתית של גודל החסרון, ועם זאת אפילו במעט לא תיפגע עבודתם בעסק התורה והמצוות האפשרית בגלות. יחידים

¹ "ישב ד' א-לקיך את שבותך, והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן מבין הגליות. בבבל היכא? אמר אביי: בבי כנישתא דהוצל, ובבי כנישתא דשף ויטיב בנהרדעא. ולא תימא הכא והכא, אלא: זמנין הכא, וזמנין הכא" (מגילה כט).

² שם, מאמרו של רבי אלעזר הקפר.
³ "ת"ר: כשחרב הבית בשניה, רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. נטפל להן ר' יהושע וכו', בני, בואו ואומר לכם: שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר – שכבר נגזרה גזרה, ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר – שאין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה" וכו' (ב"ב ס:).

⁴ "...אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצויינים במצות שכשחזרו לא יהו עליכם חדשים..." (ספרי דברים פיסקא מג ז"ה דבר אחר, ע"ש. וע"ע אורות התחיה פיסקא ה).
⁵ "תני דבי ר' יצא אדם בתפילין בערב שבת עם חשיכה" (שבת יב. ע"ש עין א"ה).

הסגולה, היחידים החיים את סגולת ישראל בצורה מופלאה למעלה מן המדרגה הרגילה, קיימים בכל דור, חלקם גלויים וחלקם נסתרים, והם הם הכנפיים שעל ידם ירום ישראל ויעוף אל עתידו הגדול, מתוך עברו הגדול, דרך ההווה עם כל סיבוכיו ודרך כל סיבוכיו. מתוך גדלותם בתורה והכרתם הזכה הם מסוגלים גם לחזק את רושם כח המדמה כדי להפנים בעומק נפשם את גודל ההפסד של חורבן המקדש וירושלים, וכל זה על מנת להתמלא צפיית ישועה בערך עליון מאד, בשבילם, ומתוכם לכלל ישראל התלויים בהם בגלוי ובסתר. צפיית הישועה שלהם היא במדרגה שלא רק שאינה מחלשת את ההווה ועבודת ד' שלה, אלא מחזקת אותה ונותנת לה את ערכה האמתי, בהיותה מצמיחה מתוכה פירות לעתיד, ומתוך עבודה כזו וצפיית ישועה כזו תבוא הישועה עצמה לישראל ולעולם כולו.